

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาทัศนคติและการรักษาโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันในเด็กเล็ก
ของร้านยา

(Survey of the attitude and management of acute diarrhea in children
among community pharmacies)

คณะผู้ดำเนินการวิจัย

ดร.วรรณช แสงเจริญ คณะเภสัชศาสตร์

รศ.ดร.สงวน ลือเกียรติบัณฑิต คณะเภสัชศาสตร์

5

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประเภททั่วไป ประจำปีงบประมาณ 2551

บทคัดย่อ

บทนำ โรคอุจจาระร่วงเป็นภาวะที่พบบ่อยและก่อให้เกิดปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญ ทำให้เกิดการเจ็บป่วยและการเสียชีวิตจำนวนมาก โดยเฉพาะเด็กเล็ก โดยสาเหตุสำคัญคือภาวะขาดน้ำ ดังนั้นการทดแทนน้ำและเกลือแร่จึงเป็นสิ่งจำเป็น ในประเทศไทยร้านยาเป็นสถานบริการทางสาธารณสุขที่สำคัญสำหรับประชาชนเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้น การศึกษาความเหมาะสมในการรักษาโรคอุจจาระร่วงในเด็กเล็กของร้านยาจึงมีความสำคัญ งานวิจัยนี้จึงศึกษาความเหมาะสมและวัดทัศนคติในการรักษาโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันในเด็กเล็กของร้านยา

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมของการรักษาโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันในเด็กเล็กระหว่างร้านยาประเภทขย. 1 กับ ขย. 2 ระหว่างในปัจจุบัน (พ.ศ. 2551) กับอดีต (พ.ศ. 2544) และระหว่างเภสัชกรรุ่นใหม่ (จบการศึกษาระดับปริญญาตรีน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี) กับเภสัชกรรุ่นเก่า (เภสัชกรที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากกว่า 10 ปี) 2) เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของบุคลากรในร้านยาต่อการจ่ายยารักษาโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันในเด็กเล็กระหว่างร้านยาประเภทขย. 1 กับ ขย. 2 ระหว่างในปัจจุบันกับอดีตและระหว่างเภสัชกรรุ่นใหมกับเภสัชกรรุ่นเก่า รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจ่ายยารักษาโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันในเด็กเล็ก

วิธีการวิจัย 1) ทำการขอซื้อยาโดยใช้ลูกค้าจำลองจำนวน 4 คนจากร้านยาในเขต อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา จำนวน 115 ร้านแบ่งเป็นร้านยาขย.1 จำนวน 96 ร้านและขย.2 จำนวน 19 ร้าน เก็บข้อมูลจากการซักประวัติ จ่ายยาและให้คำแนะนำ 2) ส่งแบบสอบถามไปยังร้านยาที่ขอซื้อยาทุกร้าน (จำนวน 115 ร้าน) ทำการวัดทัศนคติของบุคลากรในร้านยาต่อยารักษาโรคอุจจาระร่วง และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจ่ายยารักษาโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันในเด็กเล็ก

ผลการวิจัย 1) บุคลากรในร้านยามีการซักประวัติและให้คำแนะนำที่ไม่เพียงพอ ประเด็นของการซักประวัติส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างระหว่างประเภทของร้านยา ปีที่ศึกษาและรุ่นของเภสัชกร มีร้านยาเพียงร้อยละ 5.2 เท่านั้นที่จ่ายผงน้ำตาลเกลือแร่เพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นการจ่ายยาที่ถูกต้อง และไม่มี ความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ศึกษาเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่าร้านยาจำนวนมากมีการจ่ายยาที่ไม่จำเป็นในการรักษาภาวะนี้ได้แก่ยาปฏิชีวนะและยาสูตรผสม (ร้อยละ 52.2 และร้อยละ 29.6 ตามลำดับ) 2) ส่งแบบสอบถามไปยังร้านยาจำนวน 115 ร้าน ได้รับกลับคืนจำนวน 108 ร้าน (ร้อยละ 93.9) เป็นร้านยาขย.1 จำนวน 89 ร้าน (ร้อยละ 92.7) และขย.2 จำนวน 19 ร้าน (ร้อยละ 100) พบว่าบุคลากรในร้านยาที่สำรวจในปีพ.ศ. 2551 เชื่อว่าผงน้ำตาลเกลือแร่เป็นยาที่ช่วยให้อาการอุจจาระร่วงหายเร็วขึ้น ทำให้เกิดอาการข้างเคียงน้อย แพทย์และร้านยาส่วนใหญ่จ่ายยานี้และผู้ป่วยต้องการยานี้ ความเชื่อเหล่านี้มีความมากกว่าร้านยาในพ.ศ. 2544 บุคลากรส่วนใหญ่คิดว่ายาลดการเคลื่อนไหวของลำไส้เป็นยาที่ไม่เหมาะสมในการรักษาภาวะนี้ ส่วนปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการจ่ายยาผงน้ำตาลเกลือแร่ ยาปฏิชีวนะ

ยาสูตรผสมและขาดการเคลื่อนไหวของลำไส้คือ ความเชื่อว่ายาเหล่านี้จะช่วยทำให้อาการอุจจาระร่วง
หายเร็วขึ้น

สรุป บุคลากรในร้านยาส่วนใหญ่มีการรักษาโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันในเด็กเล็กที่ไม่เหมาะสมและมี
ทัศนคติต่อยารักษาโรคอุจจาระร่วงที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นควรมีการให้มีความรู้แก่บุคลากรในร้านยา
รวมถึงการปรับปรุงการเรียนการสอนในหลักสูตรเภสัชศาสตร์และจัดให้มีการศึกษาต่อเนื่อง